

INTERN

Van : College van B&W van de gemeente Ten Boer
Aan : Gemeenteraad van Ten Boer
Datum : 28 maart 2017
Onderwerp : Grootschalige windenergie

In-, aanleiding en doel

Een energietransitie is noodzakelijk. Deze transitie tracht de opwarming van de aarde te beperken tot 2 graden. Een verdere opwarming zal leiden tot grote maatschappelijke schade. De gemeente Ten Boer wil graag bijdragen aan de energietransitie en heeft de ambitie uitgesproken om in 2035 energieneutraal te zijn. Dat wil zeggen dat alle gebruikte energie in 2035 CO₂-neutraal geproduceerd moet zijn.

In het collegeprogramma Ten Boer en in de Duurzaamheidsvisie Ten Boer 2016-2018 is de ambitie geformuleerd om in 2035 energieneutraal te willen zijn. Naast energiebesparing is het duurzaam opwekken van energie een belangrijke pijler van ons beleid. Deze pijler valt uiteen in drie deelsporen. Dit zijn: biomassa, zon en windenergie. Zonder windenergie halen wij onze doelstelling in 2035 niet. Windenergie is potentieel de gemakkelijkste manier om grote stappen te maken naar een energieneutraal Ten Boer. Daarnaast biedt windenergie ook kansen. Het kan een nieuwe inkomstenbron vormen voor onze inwoners en ondernemers. Hiernaast kunnen windenergieprojecten een bijdrage leveren aan onze dorpen. Bijvoorbeeld door financieel bij te dragen aan belangrijke voorzieningen in onze dorpen of andere zaken die de leefbaarheid van onze dorpen ten goede komen.

Op dit moment is de ontwikkeling van grootschalige windenergie in onze gemeente, wat betreft het provinciaal ruimtelijk beleid, nog niet mogelijk. De provincie heeft in het ruimtelijke beleid het plaatsen van grote windturbines (hoger dan 15 meter) beperkt tot gebieden rondom Delfzijl, de Eemshaven en de N33. De nieuwe provinciale omgevingsvisie zet de deur voor de ontwikkeling van windenergie in andere gebieden echter op een kier. De provincie wil graag samen met partners en inwoners op zoek naar nieuw beleid omtrent de energietransitie en windenergie. Dit biedt voor ons kansen om, via de ontwikkeling van windenergie, verder invulling te gaan geven aan onze duurzaamheidsambitie.

Projecten voor grootschalige windenergie roepen vaak veel weerstand op. Dat kunnen wij niet geheel voorkomen. Wel kunnen we er voor zorgen dat de realisatie van windturbines plaatsvindt op een manier, waarbij wij openstaan voor de meningen en ideeën van onze inwoners. Hierbij willen wij ook de kansen die windenergie kan bieden proberen over te brengen.

Communicatie en participatie zijn belangrijke pijlers waarop wij aan de slag willen. Dat denken we te kunnen bereiken door vanaf het begin alle relevante partijen – waaronder uw raad – intensief bij het proces te betrekken. Wezenlijk daarbij is dat we niet starten met een in beton gegoten doel of taakstelling, noch met concrete locaties, maar dat we alle relevante aspecten samen met onze inwoners, ondernemers en strategische partners zo breed mogelijk verkennen. Deze verkenning mondt uit in een door uw raad vast te stellen gemeentelijk Windbeleidskader, met daarin opgenomen onze kaders waarbinnen wij de ontwikkeling van grootschalige windenergie in de gemeente Ten Boer eventueel mogelijk willen maken. Wij noemen deze fase, de beleidsvormende fase. Er is nog geen sprake van een concreet project maar we formuleren de kaders waarbinnen projecten in de toekomst hun uitwerking kunnen krijgen. Na de beleidsvormende fase onderscheiden wij:

1. Verkennende en planvormende fase, een concreet project wordt uitgewerkt. De fase wordt afgerond door een ruimtelijk besluit en/of verleende vergunning(en).
2. Realisatiefase. De bouw van windturbine(s). Wordt afgerond door een oplevering.
3. Exploitatiefase. In gebruik name van de windturbine(s).

In het voorliggende voorstel stellen wij u een interactieve proces voor om te komen tot een zo breed mogelijk gedragen beleidskader. Ook gaat het voorliggende voorstel in op de uitgangspunten en principes die wij daarbij willen hanteren.

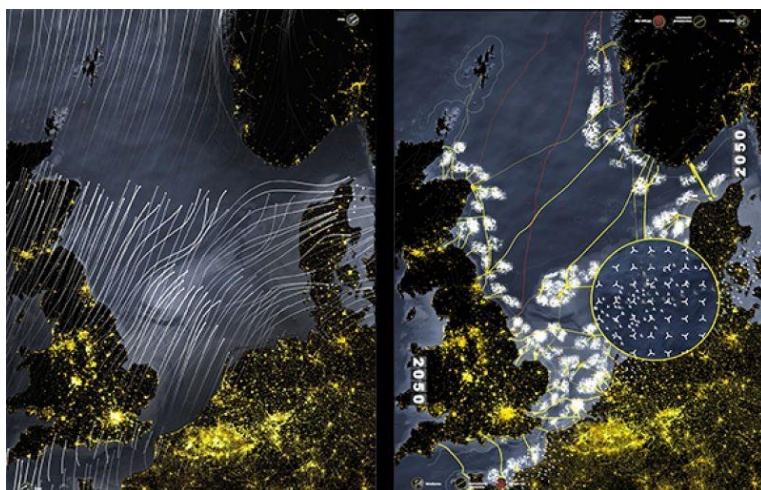
Waarom grootschalige windenergie in de gemeente Ten Boer?

Een breed gedragen uitgangspunt in de energietransitie is om energie op te wekken zo dicht mogelijk bij de plek waar het wordt gebruikt. Dit is goedkoper, efficiënter en het vereenvoudigt de inrichting en het functioneren van een flexibele lokale energie-infrastructuur. Extra mogelijkheden en een optimale benutting van ruimte en dure infrastructuur ontstaan als windprojecten kunnen worden gecombineerd met zonneparken.

De noodzakelijke energietransitie plaatst ons als samenleving voor een enorme opgave. De kans op succes stijgt naarmate mensen zich er meer bij betrokken voelen en de praktische gevolgen en nieuwe mogelijkheden in de eigen omgeving zien en ervaren. Windprojecten in de eigen omgeving kunnen deze betrokkenheid stimuleren.

Uiteraard wordt bij de ontwikkeling van bijvoorbeeld windenergie rekening gehouden met de effecten. In de locatiekeuze wordt daar zoveel mogelijk rekening mee gehouden. Ook binnen de kaders van wet- en regelgeving en ons op te stellen beleid zullen er mensen zijn die windturbines als storend blijven ervaren. Toch zien wij geen reden om deze effecten af te wentelen op andere gebieden buiten onze gemeente. Wij nemen onze verantwoordelijkheid en vinden windenergie noodzakelijk voor onze toekomst. Windenergie als duurzame energieopwekker en als onderdeel van een nieuwe economie.

De verwachting is dat de claim op wind op land zal toenemen, vanwege klimaatdoelstellingen en beleidsambities van hogere overheden. Ook bij een toenemend aandeel van wind op zee blijven windturbines op land noodzakelijk om op een goede wijze invulling te blijven geven aan de energietransitie en (beleids)doelstellingen zoals geformuleerd op mondiaal (klimaatakkoord Parijs), Europees en nationaal niveau. Ondanks dat wind op zee goedkoper is geworden (tenders voor windprojecten op zee werden in 2016 met record inschrijvingen gewonnen) blijft wind op land goedkoper. Hiernaast neemt de claim op de Noordzee door de aangrenzende landen toe. Getwijfeld wordt of de energiebehoefte van alle Noordzeelanden op zee kan worden gerealiseerd (verkennende studies geven aan dat enkel een derde van de toekomstige energiebehoefte van alle Noordzeelanden daar kan worden ingevuld).

Verkennend onderzoek naar wind op de Noordzee ihkv IABR 2016, "2050 - Een Energieke Ontdekkingsreis"

Wind op land blijft dus nodig en de ruimteclaim is daarmee te verwachten.

Wij willen op proactieve wijze inspelen op deze claim en aan de voorkant nadenken over de wijze waarop windenergie in onze gemeente tot ontwikkeling kan komen.

Tenslotte geldt dat energieneutraliteit alleen kan worden behaald door het inzetten van alle 'duurzame energie sporen' (wind, zon, biomassa en warmte, naast energiebesparing). Waarbij grootschalige windenergie op dit moment de grootste duurzame energieopwekker is.

Relevante thema' s rondom windenergie en uitgangspunten

Uit onderzoek en gesprekken met experts en andere gemeentelijke overheden is gebleken dat in de discussie over windenergie de volgende aspecten een belangrijke rol spelen:

1. Aantallen; hoogte en vermogen;
2. Kansrijke gebieden en landschappelijke inpassing;
3. Hinder en het verdelen van de opbrengsten;
4. Waarborgen van de tijdelijkheid;
5. Communicatie en participatie.

Uiteraard hangen deze aspecten op allerlei manieren met elkaar samen. Dat neemt echter niet weg dat het voor een constructieve gedachteswisseling nuttig is ze apart te benoemen en een voorstel voor een aantal uitgangspunten te formuleren voor het gesprek erover:

Concept uitgangspunten en principes

Aantallen en volume

Wij achten het niet verstandig op voorhand een concrete doelstelling op het gebied van windenergie vast te stellen. Er valt immers heel wat te kiezen. De opbrengst van een paar kleinere turbines kan soms gelijk zijn aan de opbrengst van één grote. Locaties zijn van grote invloed op het totale aantal (de opbrengst). De wind waait immers niet overal hetzelfde. Hiernaast is het aantal maximaal te plaatsen turbines gebonden aan allerlei milieueisen (o.a. geluid en slagschaduw) waardoor het totale aantal altijd een limiet kent. Ten slotte hebben de resultaten uit het te voeren participatieve proces zijn invloed op de (beleids)kaders en daarmee ook de aantallen windturbines.

- Uitgangspunt 1: Wij formuleren niet op voorhand een taakstelling op aantallen windturbines.

Kansrijke locaties en landschappelijk inpassing

In 2013 heeft reeds indicatief/verkennd onderzoek naar kansrijke gebieden in de gemeente Ten Boer plaatsgevonden. In deze 'windkansenkaart' zijn voor de gemeente Ten Boer geen specifieke locaties aangewezen. Het geeft enkel grofweg inzicht waar de realisatie van windenergie het meest kansrijk is als gekeken wordt naar milieu-ruimtelijke onderwerpen zoals geluidshinder, externe veiligheid (risico contouren), natuurwaarden en cultuurhistorie.

De daadwerkelijk (landschappelijk) inpassing van windturbines vergt echter nog de nodige aandacht. Zeker in een gemeente waarin het open landschap een belangrijke kwaliteit is. Wij stellen voor dit onderzoek op korte termijn te starten en onderdeel te laten zijn van ons participatieve proces. Onze inwoners en ondernemers worden geïnformeerd over de (landschappelijk, ruimtelijke) mogelijkheden die er binnen de gemeente Ten Boer bestaan. Hiernaast worden zij in de gelegenheid gesteld zelf ideeën en voorkeuren over locatiekeuzes in te brengen.

Voorbeelden van lijn of woudopstellingen van windturbines

- Uitgangspunt 2: Wij wijzen op dit moment nog geen concrete locaties aan. Wij doen hier onderzoek naar waarbij resultaten uit het participatieve proces worden betrokken.

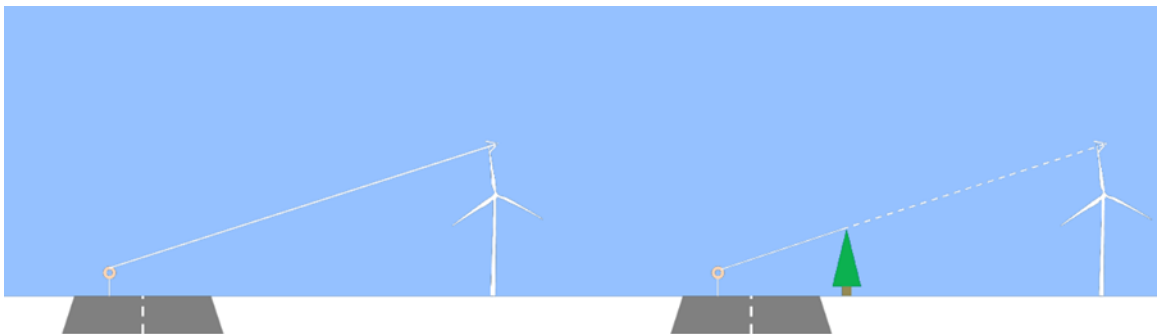
Belemmeringenkaart

Verkennd onderzoek uit 2013, de belemmeringen- of kanskaart

Over wat mooi of lelijk is, zal altijd verschil van mening blijven bestaan. De te kiezen locatie(s) proberen wij maximaal aanvaardbaar te laten zijn, en dan uiteraard primair voor de mensen in de directe omgeving.

- Uitgangspunt 3: De uiteindelijke inrichting van concrete locaties wordt (in het geval van een concreet project) altijd samen met direct omwonenden en direct belanghebbenden opgepakt.

Voorbeeld mitigeren van visuele hinder door middel van een bomenrij

Hinder en verdelen van de opbrengsten

Windturbines maken geluid en geven bewegende slagschaduwen, hetgeen door veel omwonenden als hinderlijk wordt ervaren. Uiteraard wordt bij de locatiekeuze gezocht naar plekken waar zo min mogelijk hinder ontstaat. Aanvullend op de wettelijke normen moet eventuele onvermijdbare hinder zo goed mogelijk gecompenseerd worden, onder meer door omwonenden te laten meeprofiteren van de opbrengsten van de windturbine(s) in hun omgeving.

- Uitgangspunt 4: De lusten en lasten worden eerlijk verdeeld.

Een goede verdeling van 'lusten en lasten' draagt bij aan het creëren van draagvlak. We willen het 'eigenaarschap' bij onze inwoners en betrokkenen vergroten. Dit kan eigenaarschap in financieel opzicht (voor het individu of voor een bepaald gebied of gemeenschap) zijn of eigenaarschap in de zin van betrokkenheid bij een concreet project.

Voorbeeld wet- en regelgeving slagschaduw

'Eerlijk' heeft betrekking op de wijze waarop de ontwikkeling tot stand komt. Weerstand en het ontbreken van draagvlak zijn vaak oorzaak door een verkeerde verdeling van de lusten en lasten. Revenuen uit projecten komen in dat geval terecht bij een beperkte groep (ontwikkelaar en/of een beperkte groep grondeigenaren) terwijl omwonenden vaak alleen de lasten ervaren.

Windenergie biedt de mogelijkheid om goede rendementen te behalen tegen relatief beperkte risico's. Wij willen dat de gemeenschap hiervan profiteert. Uitgangspunt is dat bewoners en lokale ondernemers in staat worden gesteld financieel te participeren.

- Uitgangspunt 5: Onze inwoners en ondernemers worden in staat gesteld financieel te participeren in grootschalige windenergieprojecten.

Voorbeelden financieel participeren in windenergie, lokale energiecoöperaties in de gemeente Voorst en Nijmegen

Hiernaast willen we dat de revenuen ook deels ten goede komen aan de directe omgeving van de windturbine(s), Niet iedereen is immers instaat (of heeft zin) om investeringen te plegen in windenergie. Het gaat hierbij om het mogelijk realiseren van meerwaarde voor gebieden op andere terreinen. Wij noemen dit de gebiedsgerichte bijdrage of het maatschappelijk rendement van windenergieprojecten.

- Uitgangspunt 6: Grootschalige windenergieprojecten dienen altijd bij te dragen aan de directe omgeving (gebiedsgerichte bijdrage) van het betreffende project

Voorbeelden hiervan zijn het ondersteunen van maatschappelijke voorzieningen, aanpakken van de openbare ruimte, verduurzamen van vastgoed of verbeteren van landschap en natuur. Ook een profijtregeling waarbij omwonenden in hun energierekening worden gecompenseerd behoort tot de mogelijkheden. De exacte wijze waarop deze gebiedsgerichte investering wordt ingezet maken wij afhankelijk van het participatieve proces.

- Uitgangspunt 7: Bij de ontwikkeling van windturbines wordt rekening gehouden met op de locatie aanwezige woon- en werkomgevingswensen of locatiespecifieke bijzonderheden.

Tijdelijkheid

Het is belangrijk om ons te realiseren dat de techniek zich altijd blijft ontwikkelen. Ook op het gebied van windenergie en andere technieken tot het opwekken van duurzame energie. Dit kan in de toekomst leiden tot nieuwe of andere inzichten over de wijze waarop wij duurzame energie opwekken. Op dat moment moeten wij de mogelijkheid hebben om nieuwe afwegingen te kunnen maken. Om deze mogelijkheid te kunnen houden zijn 'eeuwig' (planologisch) vastgelegde windrechten een negatieve ontwikkeling. Dit willen wij voorkomen door de tijdelijkheid van turbines mee te nemen in onze beleidsvorming.

- Uitgangspunt 8: Windenergieprojecten hebben altijd een tijdelijk karakter. Dit stelt ons in staat om in de toekomst nieuwe afwegingen te maken.

Samenvattend komen bovenstaande uitgangspunten erop neer dat we de lusten en lasten van windenergie eerlijk willen verdelen. Waarbij 'eerlijk' geen objectief criterium is, maar het breed geaccepteerde resultaat van een open gedachtewisseling met betrokkenen. Communicatie en participatie zijn daarmee belangrijke pijlers waarop wij het proces vorm willen geven.

Communicatie en participatie

Draagvlak en participatie zijn belangrijke pijlers waarop de ontwikkeling van windenergie wordt vormgegeven. Voor een succesvolle ontwikkeling is dit essentieel. Reeds in de fase waarin wij ons nu bevinden worden onze strategische partners betrokken bij het opstellen van ons beleid.

De ervaring elders leert dat grootschalige windenergieprojecten vaak veel weerstand oproepen. Dikwijls gaat het om grotere projecten die strak door provinciale of rijksoverheid worden geïnitieerd, met een sterke top-down benadering. Wij willen dit anders doen. We willen bereiken dat windenergie niet zozeer een project is van 'de gemeente' of de overheid, maar vooral dat burgers zich 'eigenaar' voelen van nieuwe duurzame energieprojecten in hun omgeving en dat zij meeprofiteren van de kansen die windenergie biedt. Daarom kiezen we ervoor om van begin tot eind, van strategie/beleid tot exploitatie, onze bewoners, ondernemers en strategische partners actief te betrekken, met een communicatiestrategie waarin wij de volgende principes leidend laten zijn:

- Het energievraagstuk is een opgave voor de gehele gemeente. Dit betekent dat we zo breed mogelijk kijken naar de rol die windenergie speelt in relatie tot onze energiedoelstellingen, zonder al direct te focussen op specifieke locaties;
- Inzicht is de basis voor weloverwogen besluitvorming; onze communicatie is primair gericht op het vergroten van inzicht in windenergieprojecten bij onze inwoners waarbij wij de nadruk leggen op het 'hoe' (op welke manier kan grootschalige windenergie zich in de gemeente Ten Boer ontwikkelen);
- Windenergie biedt kansen; in onze communicatie laten we die zien (zonder de minder wenselijke aspecten te verdoezelen);
- Informatie en communicatie vanuit de gemeente en mogelijke toekomstige ontwikkelaars zal transparant, eerlijk, congruent en toegankelijk zijn;

- Onze communicatie is gericht op samenwerken en participatie. Wij willen windenergie voor en door de gemeenschap.

Voorstel voor een communicatie- participatieproces in de beleidsvormende fase

In het komende jaar willen we – op basis van de hierboven geformuleerde thema's, principes en uitgangspunten - verkennen waar en hoe we windenergie kunnen realiseren. Wezenlijk is dat we niet starten met een in beton gegoten doel, noch met concrete locaties, maar dat we alle relevante aspecten zo breed mogelijk verkennen. Daartoe stellen wij een aantal acties voor:

Overleg met onze strategische partners

In geregeld overleg stemmen we proces en inhoud van het komende traject af met strategische partners (o.a. provincie, Natuur en Milieufederatie, energie coöperaties en dorpsverenigingen);

Enquête

Via een enquête brengen we in beeld hoe inwoners tegen windenergie aankijken en wat voor hen belangrijke issues zijn; de 'nulmeting' geeft inzicht in het actuele draagvlak voor windenergie. Voorkeuren en ideeën kunnen relatief gemakkelijk worden aangegeven.

Windenergiemarkt en/of dorpenronde

Er bestaan veel vooroordelen ten opzichte van windenergie. Wij stellen ons tot doel om in deze fase, naast het consulteren, mensen uitvoerig te informeren over windenergie. We geven de kansen die het biedt aan zonder daarbij de hinderlijke effecten te verzwijgen. Hiernaast bestaan er goede digitale (3d) technieken om beelden van windenergie in Ten Boer inzichtelijk te maken.

Voorbeeld inzetten van 3d technieken (tijdens Lets Gro festival gemeente Groningen)

Wij organiseren hiervoor een windenergiemarkt. In een informele setting kunnen mensen kennismaken met windenergie en worden ze gevraagd hun ideeën achter te laten en hun voorkeuren in een open gesprek aan te geven. Ook de lokale energie coöperatie(s), maatschappelijke organisaties zoals de natuur- milieufederatie en de provincie worden gevraagd een bijdrage te leveren.

In overleg met de verschillende dorpsverenigingen of vereniging dorpsbelangen worden er in de dorpen consultatieavonden georganiseerd. Deze avonden zijn informatief en laagdrempelig van aard. De gemeente stelt vragen aan de aanwezigen over het 'Hoe'. Op welke manier zien wij de ontwikkeling van windenergie in de huidige gemeente Ten Boer voor ons? In een open gesprek wordt een inventarisatie gemaakt van de ideeën en voorkeuren per dorp.

GEBIEDSFONDS / HINDERCOMPENSATIE:
Waar moeten de opbrengsten van windenergie aan besteed worden?

verduurzamen woningen

verfraaien openbare ruimte
(meer groen in de buurt)

maatschappelijke voorzieningen
(ontmoetingsplekken,
opknappen buurthuis)

Voorbeeld: inventariseren van voorkeuren en ideeën. Voeren van een open gesprek.

Wij willen onze inwoners niet overvragen. Wij zijn van mening dat een dorpenronde en energiemarkt niet beide nuttig zal zijn. Wij verwachten niet dat het organiseren van beide acties zal leiden tot relatief meer input. Een gesprek in het dorp zelf organiseren wij alleen als daar vanuit het dorp behoefte aan is.

Voorbeeld: in gesprek met bewoners, symposium Windenergie, gemeente Groningen

Excursie

Afgelopen jaar organiseerde de gemeente Groningen een excursie naar een aantal windenergieprojecten (in Nijmegen en Deventer). Deze excursie was met name gericht op raadsleden (Groningen en Ten Boer) en bestuurders. Bij genoeg belangstelling kunnen wij dit herhalen waarbij ook nadrukkelijk onze inwoners (of vertegenwoordiging) worden benaderd om mee te gaan. Deze excursie is informatief van aard waarbij gefocust wordt op de uitwerking van onze uitgangspunten zoals in voorliggende memo geformuleerd.

Wat doen wij met het resultaat?

De input van bovenstaand proces verwerken we in het gemeentelijk Windplan (of beleidskader Wind), met haalbare ambities, de hoofdlijnen voor de ruimtelijke, juridische, financiële en beheersmatige kaders, alsmede een uitgewerkte schets van het vervolgtraject en de communicatie en participatie daarin. Het concept-Windplan wordt aan de raad ter besluitvorming aan geboden.

Kosten en tijd

Voor het uitvoeren van deze werkzaamheden moeten uren worden besteed en externe kosten worden gemaakt. We gaan er vanuit dat een deel van de te besteden uren kunnen worden opgevangen binnen de dienstverleningsovereenkomst DVO die wij hebben met

Groningen. De omvang van de te maken kosten hangt mede af van de wensen die er zijn ten aanzien van participatie o.a. Bij het raadsvoorstel dat we hierover zullen indienen, zullen we ook aangeven welke middelen nodig zijn voor dit traject.

Vragen aan de raad

Graag willen wij over voorliggende memo met u in gesprek. Wij hebben hiervoor een aantal vragen:

1. Ziet u de ontwikkeling van grootschalige windenergie in onze gemeente als een belangrijk spoor waarlangs wij aan onze duurzaamheidsambitie kunnen werken?
2. Kunt u zich vinden in de in deze memo geformuleerde uitgangspunten waarlangs wij de beleidsvorming rondom grootschalige windenergie willen oppakken?
3. Heeft u nog aanvullingen op de geformuleerde principes aangaande de in deze memo gepresenteerde communicatiestrategie?
4. Heeft u een voorkeur voor de in deze memo aangegeven communicatieve en participatieve acties/aanpak voor de beleidsvormende fase?
5. Heeft u zelf nog een voorstel of een aanvulling op de in deze memo beschreven aanpak?

Wij willen na verwerking van uw antwoorden de raad voorstellen in te stemmen met de uitgangspunten en het proces. U kunt hiervoor binnenkort een raadsvoorstel verwachten.